

INTERVENTIOTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN SOSIAALIPALVELUISSA

Hanna Ristolainen: YTT, tutkijatohtori, Itä-Suomen yliopisto

Henna Isoniemi: VTT, yliopistonlehtori, Turun yliopisto

Meri Moisio: VTM, väitöskirjatutkija, Turun yliopisto

Elisa Tiilikainen: dosentti, apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto

hanna.ristolainen@uef.fi; henna.isoniemi@utu.fi; meelmo@utu.fi; elisa.tiilikainen@uef.fi

Janus vol. 32 (2) 2024, 218–225

JOHDANTO

Palveluiden ja menetelmien vaikuttavuuden arviointi on vakiintunut osaksi terveydenhuollon tutkimusta, mutta sosiaalipalveluiden vaikuttavuustutkimusta tehdään edelleen varsin vähän (esim. Miettinen ym. 2020, 77–78). Lainsäädäntö (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 15§; Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021/612, 29§) kuitenkin edellyttää vaikuttavuutta myös sosiaalipalveluilta, mikä aiheuttaa ristiriitaa sosiaalihuollolle asetettujen vaatimusten ja käytännön työn välille. Sosiaalipalveluiden parissa vaikuttavuuden mittaamiseen on viime vuosina kohdistunut kasvavaa kiinnostusta, mistä yhtenä esimerkkinä ovat vähitellen yleistyneet interventiotutkimukset.

Interventiotutkimus on kokeelliseen asetelmaan pohjautuvaa tutkimusta, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa tutkimuksen kohteena olevan intervention vaikuttavuudesta. Interventioilla tarkoitamme ihmisen toteuttamaa tarkoituksenmukaista toimintaa, jolla pyritään saamaan aikaan muutosta tai säilyttämään olemassa oleva tila ennallaan (ks. esim. Midgley 2000). Sosiaalihuollon kontekstissa interventio voi olla esimerkiksi palvelu, tukitoimen-

pide, asiakastapaaminen tai yksittäinen työmenetelmä. Vaikuttavuudella puolestaan tarkoitamme toiminnan kykyä tuottaa sille ominaisissa olosuhteissa niitä vaikutuksia, joita on tavoiteltu (Ristolainen 2022, 36, 60). Tässä puheenvuorossa tuodaan esiin sosiaalipalvelujen interventiotutkimuksen käytännön toteutukseen liittyviä näkökulmia SOLDEX-hankkeessa ja Taloussosiaalityö lapsiperheissä -hankkeessa kertyneiden havaintojen pohjalta.

Suomen Akatemian rahoittamassa SOLDEX-hankkeessa (Vanhuusiän syrjäytyminen kotihoidossa – yleisyys, merkitykset ja interventio, 2021–2025) tutkitaan 65 vuotta täyttäneille kotihoidon asiakkaille suunnatun päivätoiminnan vaikuttavuutta ensisijaisesti osallisuuden, yksinäisyyden ja sosiaalipalveluun liittyvän elämänlaadun osalta. Lisäksi hankkeessa tutkitaan interventioprosessia ja kustannusvaikuttavuutta sekä mahdollisia muita vaikutuksia. Tutkimus on monimenetelmäinen ja pohjautuu kvasikokeelliseen asetelmaan. Tavoitteena on saada mukaan 100 päivätoimintaan osallistuvaa kotihoidon asiakasta, jotka muodostavat tutkimuksen interventioyryhmän. Tutkimuksen vertailuryhmään on rekrytoitu 100 kotihoidon asiakasta, jotka eivät osallistu päivätoimintaan. Osallis-

tujilta kerätään alkukysely sekä kolmen ja kuuden kuukauden seurantakyselyt. Lisäksi toteutetaan kymmenen yksilöhaastattelua päivätoimintaan osallistuneille kotihoidon asiakkaille ja viisi ryhmähaastattelua päivätoiminnan toteutuksesta vastaaville ammattilaisille. Osallistujien rekrytointi päättyy toukuussa 2024 ja aineistonkeruu jatkuu vuoden loppuun saakka. (Ristolainen ym. 2022.)

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamassa ”Taloussosiaalityö lapsiperheissä. Lapsiperheiden talousoosaamisen ja taloudellisen toimintakyvyn vahvistaminen taloussosiaalityön intervention avulla” -hankkeessa (2022–2023) tutkittiin Lapsiperheen vahvat rahataidot (VaRa) -intervention toteutettavuutta, toimivuutta ja alustavaa vaikuttavuutta. Tutkimus on monimenetelmäinen ja se toteutettiin satunnaistettuna kontrolloituna pilottitutkimuksena. Tutkittavat olivat hankkeen yhteistyökuntien lapsiperhe- tai aikuissosiaalityön asiakkaita, jotka olivat tuoneet sosiaalitoimen asiakkuudessaan esiin taloudenhallinnan haasteita ja/tai kertoneet kokeneensa ahdistuneisuutta tai stressiä raha-asioidensa hoitamisessa. Tavoitteena oli saada tutkimukseen mukaan vähintään 70 perhettä (35 interventioryhmään, 35 vertailuryhmään), mutta tähän tavoitteeseen ei päästy. Tutkimukseen lähti lopulta mukaan 30 asiakasperhettä, joista 16 päätyi interventioryhmään ja 14 vertailuryhmään. Kaikilta tutkimukseen osallistuvilta kerättiin alkukysely, loppukysely heti intervention päättämisen jälkeen sekä kolmen kuukauden seurantakysely. Tämän lisäksi osaa interventioon osallistuneista asiakkaista ja interventiota toteuttaneista yhteis-

työkuntien työntekijöistä haastateltiin. (ks. myös Kaittä ym. 2022.)

Molemmissa tutkimuksissa tiedonkeruu perustuu siis kokeelliseen tutkimusasetelmaan, ja määrällisten menetelmien lisäksi laadullisiin tutkimusmenetelmiin, joiden tarkoituksena on tuoda esiin osallistujien kokemuksia interventiosta sekä arvioida interventioprosessia. Tätä tietoa voidaan hyödyntää interventio-teorian täsmentämisessä sekä intervention käyttöönoton suunnittelemisessa (ks. Isokuorti 2023). Moniulotteisten interventioiden arvioinnin ohjeistuksiin nojaten (ks. Moore ym. 2015; Skivington ym. 2021) katsomme, että vaikuttavuuden arvioinnissa on tarpeen tarkastella samanaikaisesti vaikutuksien toteutumista ja niiden aikaansaamisen prosessia. Seuraavaksi kuvaamme interventiotutkimuksen toteuttamista käyttäen esimerkkeinä näitä kahta interventiotutkimusta.

TUTKIMUKSEN SUUNNITTELU

Interventiotutkimuksen suunnittelu aloitetaan tyypillisesti jo rahoituksen hakuvaiheessa, mutta tarkempi suunnitelma tehdään vasta tutkimusta aloitettaessa. Kun tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa jonkin intervention vaikuttavuudesta, tulee tutkimukselle rakentaa niin sanottu kokeellinen vertailuasetelma. Luotettavinta vaikuttavuustietoa saadaan satunnaistetulla kontrolloidulla tutkimuksella, mutta sosiaalipalveluja tutkittaessa tällaisen asetelman rakentaminen ei ole aina mahdollista. Muita vaihtoehtoisia kokeellisia asetelmia ovat esimerkiksi puolikokeelliset tutkimukset, joissa tutkittavien jako vertailuviin ryhmiin

toteutetaan jollakin muulla perusteella kuin satunnaistamisella. (Ks. Miettinen ym. 2020.)

SOLDEX-hankkeen päivätoimintatutkimuksessa verrataan osallisuudessa, yksinäisyydessä ja sosiaalipalveluun liittyvässä elämänlaadussa havaittavia muutoksia interventio- ja vertailuryhmän välillä. Hankkeessa ei pystytty toteuttamaan satunnaistettua kontrolloitua tutkimusta, koska päivätoiminta on käytössä oleva palvelu, eikä sitä voida tutkimukseen vedoten evätä niiltä, jotka sitä hakevat. Tämän vuoksi päätettiin harkitsemaan puolikokeellisia tutkimusasetelmia, joilla intervention vaikuttavuus pystyttäisiin mahdollisimman hyvin todentamaan. Tutkimus toteutetaan käytännöllisenä kvasikokeellisena tutkimuksena, jossa käytännöllinen tarkoittaa sitä, että tutkittava interventio toteutetaan tavanomaisessa toimintaympäristössä osana sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää. Kvasikokeellinen taas viittaa puolikokeelliseen tutkimusasetelmaan, jossa vertailuryhmä muodostetaan tiettyjen kriteerien perusteella esimerkiksi samasta asiakasryhmästä, joilla on käytössään tavoitteeltaan tutkittavaa interventiota vastaava toisentyyppinen palvelu tai tukimuoto. (Ks. Miettinen ym. 2020, 100–103.)

SOLDEX-tutkimuksessa vertailuryhmä oli mahdollista muodostaa tutkimushankkeen toiseen osioon osallistuneista kotihoidon asiakkaista. Kriteereinä vertailuryhmän muodostamiselle käytettiin ensisijaisesti indikaattoria, johon ikäännytynyt oli vastannut halustaan osallistua päivätoimintaan tai muuhun harrastetoimintaan, mutta hänellä ei ollut siihen mahdollisuutta.

Emme kuitenkaan saaneet muodostettua riittävän kokoista vertailuryhmää, joten hyväksyimme vertailuryhmään myös heitä, jotka olivat jättäneet kysymyksen tyhjäksi tai vastanneet, ettei heillä ollut kiinnostusta osallistua tämäntyyppiseen toimintaan. Epävarmuutta kvasikokeellisessa tutkimusasetelmassa aiheuttaakin se, että emme voi varmaksi tietää vertailuryhmään osallistuvien ikäihmisten halukkuutta osallistua juuri sellaiseen toimintaan, mitä päivätoimintaryhmissä toteutetaan. Siten he eivät välttämättä muodosta täysin vertailukelpoista ryhmää, koska he eivät mukaan päästessäänkään varmuudella osallistuisi päivätoimintaan. Tosin sama tilanne on myös interventiorryhmäläisillä, koska heistäkin osa lopettaa päivätoiminnan kesken syystä tai toisesta. Kuten tutkimuksen tekemiseen ja tietoon yleisesti, myös interventiotutkimukseen ja vaikuttavuustietoon liittyy epävarmuuksia, joiden tunnistaminen on tärkeää.

Taloussosiaalityö lapsiperheissä -hankkeen VaRa-interventiotutkimuksessa pystyttiin toteuttamaan satunnaistettu kontrolloitu tutkimusasetelma, koska kyseessä oli uusi pilotoitava interventio, jota ei ollut hankkeen yhteistyökuntien palveluvalikoimassa. Tutkimuksessa verrattiin interventiorryhmän asiakkaiden talousosaamisessa, taloudellisessa ahdistuneisuudessa ja taloudellisessa minäpystyvyydessä mahdollisesti intervention aikana tapahtuneita muutoksia vertailuryhmän asiakkaiden vastaavissa asioissa tapahtuneisiin muutoksiin. Vertailuryhmälle tarjottiin sosiaalityön palveluista sitä tukea, mitä he saisivat ilman tutkimustakin (*service as usual*). Tämä voi perheen saamista palveluista riippuen tarkoittaa esimerkiksi sosiaa-

lityöntekijän tapaamisia tai perhetyötä. Ryhmiin satunnaistaminen tapahtui ositetun satunnaistamisperiaatteen mukaisesti. Satunnaistaminen tehtiin kuntakohtaisesti, jotta jokaisessa kunnassa olisi yhtä paljon molempiin ryhmiin kuuluvia asiakkaita.

Kun tutkimusasetelma, intervention toteutus, aineistonkeruu ja analysointi on suunniteltu, on interventiotutkimukselle yleensä tehtävä eettinen ennakkoarviointi. Molemmat hankkeet hakivat ja saivat puoltavan lausunnon yliopistojensa tutkimuseettisiltä toimikunnilta. Lisäksi interventiotutkimukset tulisi rekisteröidä julkiseen tutkimusrekisteriin. Rekisteröinnillä tutkijat tuovat etukäteen selkeästi ilmi sen, mitä tutkitaan ja miten, jolloin tutkimuksen toteuttaminen on läpinäkyvää ja välttämään esimerkiksi monitestauksen aiheuttamilta luotettavuusongelmilta. Rekisteröinti helpottaa myös tutkimustulosten julkaisuprosesseja, koska osa tieteellisistä julkaisukanavista edellyttää interventiotutkimuksien ennakkorekisteröintiä. Rekisteröinti saattaa olla myös tutkimushanketta rahoittavan tahon vaatimuksena. Sekä päivätoimintatutkimus että VaRa-interventiotutkimus rekisteröitiin ennen osallistujien rekrytoinnin aloittamista. Lisäksi molemmista tutkimuksista on julkaistu tutkimusprotokollat (Ristolainen ym. 2022; Kaittä ym. 2023), joissa kuvataan yksityiskohtaisemmin tutkimuksen toteuttaminen ja menetelmälliset valinnat. Tutkimusasetelmien rekisteröinti ja protokollien kirjoittaminen on jo vakiintunut käytäntö terveystieteissä. Näemme tärkeänä ja perusteltuna, että myös sosiaalipalveluihin kohdistuvat interventiotutkimukset rekisteröitäisiin etukäteen.

INTERVENTION SISÄLTÖ JA TOTEUTUS

Intervention toteutusta on tarpeellista pohtia huolimatta siitä, onko tutkittava interventio parhaillaan käytössä oleva, uusi pilotoitava toimintamalli tai toisesta kontekstista siirretty interventio. Intervention sisällön ja toteutuksen tarkastelu on tärkeää myös prosessin arvioinnin kannalta. Interventioprosessin arvioinnissa oleellista on muodostaa alustava käsitys interventiotieteoriasta (käytetään myös termiä ohjelmateoria), joka kuvaa sitä, mitä interventio sisältää ja miten sen on tarkoitus toimia eli saada aikaan aiotut vaikutukset (Rossi ym. 2004, 139; Skivington ym. 2021). SOLDEX-hankkeessa tutkittava päivätoiminta on tutkimusalueilla käytössä oleva interventio. Siten sen toteuttamiseen ei tutkimuksen näkökulmasta tarvinnut kiinnittää juurikaan huomiota. Välitimme päivätoiminnasta vastaaville toimijoille tiedon, että toimintaa voi jatkaa tavalliseen tapaan tutkimushankkeesta huolimatta. Päivätoiminnasta ei ollut olemassa juurikaan tutkimustietoa tai loogista käsitystä interventiotieteoriasta. Alueiden toimijoiden kanssa käytyjen keskusteluiden sekä päivätoimintaa koskevien dokumenttien pohjalta muodostimme alustavan käsityksen päivätoiminnan interventiotieteoriasta. Prosessin arvioinnissa tarkastelemme myös päivätoiminnan toteutusta ja implementointia estäviä ja edistäviä tekijöitä. Vaikuttavuustuloksien sekä tutkimuksen aikana kerättävien laadullisten aineistojen tuottaman prosessin arviointitiedon pohjalta interventiot teoriaa on tarkoitus täsmentää.

VaRa-interventio on puolestaan tutkimushankkeessa kehitetty uusi pilotoitava toimintamalli, jolloin sen si-

sältöön ja toteutukseen kiinnitettiin tutkimuksellisessa mielessä enemmän huomiota. Intervention suunnittelussa hyödynnettiin palvelumuotoilua sekä aiempaa tutkimustietoa siitä, miten lapsiperheiden taloudellista hyvinvointia voidaan parantaa. Jotta intervention toimivuudesta, toteutettavuudesta ja vaikuttavuudesta voidaan saada luotettavaa tietoa, tulee huomiota kiinnittää intervention fideliteettiin eli suunnitelmanmukaisuuteen. Olennaista fideliteetin kannalta on se, toteuttavatko ammattilaiset interventiota käytännön työssään etukäteen määritellyllä ja tarkoitettulla tavalla. (Esim. Carroll ym. 2007.) VaRa-intervention fideliteettiä pyrittiin tutkimuksen aikana vahvistamaan useilla eri tavoilla. Interventiot toteuttavat ammattilaiset kävivät läpi koulutuksen, ja saivat lisäksi työskentelynsä tueksi tutkimushankkeen tuottaman käsikirjan. Käsikirja sisältää kutakin interventiotapaamista varten laaditut ohjeet sekä sisällöllisen tarkistuslistan, jota hyödyntäen ammattilaiset voivat varmistaa käyneensä interventiotapaamisilla kaikki olennaiset asiat läpi. Lisäksi hankkeen tutkijasosiaalityöntekijät tukivat ammattilaisia intervention toteutuksessa. Fideliteettiä arvioitiin ammattilaisten haastattelujen avulla. Tämänkaltainen ammattilaisten itsearviointi ei ole kaikista täsmällisin arvioinnin tapa, ja fideliteetin tasoa voidaan arvioida myös objektiivisesti. Objektiivinen arviointi vaatii kuitenkin itsearviointia enemmän suunnittelua ja taloudellista panostusta, sillä se edellyttää ulkopuolisen arvioijan läsnäoloa interventiotapaamisilla tai vaihtoehtoisesti tapaamisten nauhoittamista ja nauhoitusten läpikäyntiä. (Feely ym. 2018, 147.)

OSALLISTUJIEN REKRYTOINTI

Huomattavaa haastetta interventiotutkimuksen toteutukselle asettaa riittävän osallistujamäärän saavuttaminen. Sosiaalipalvelujen asiakkaat ovat usein sosiaalisesti heikossa asemassa ja siksi tutkimuksissa vaikeasti tavoitettava kohderyhmä (ks. Bonevski ym. 2014). Tämä havaittiin myös tässä puheenvuorossa esitellyissä hankkeissa.

Päivätoiminnassa uutena aloittavien kotihoidon asiakkaiden rekrytoinnissa tehdään SOLDEX-hankkeessa yhteistyötä päivätoiminnan päätöksiä tekevien henkilöiden sekä päivätoiminnan ohjaajien kanssa. Kun saimme asiakkaiden yhteystiedot, otimme heihin yhteyttä ja kutsuimme mukaan tutkimukseen. Vain murto-osa yhteydenotoista on johtanut osallistumiseen, sillä asiakkaat eivät ole kokeneet tutkimukseen osallistumisella olevan merkitystä itselle tai laajemmin ikääntyvälle väestölle. Olimme suunnitteluvaiheessa yliarvioineet potentiaalisten osallistujien määrän, minkä vuoksi päätimme kesken tutkimushankkeen laajentaa tutkimusaluetta useammalle paikkakunnalle. Samalla pidensimme osallistujien rekrytoinnin aikaa vuodesta lähes kahteen vuoteen, mikä oli mahdollista neljän vuoden hankeajan puitteissa.

VaRa-interventiotutkimukseen osallistuvien asiakkaiden valintaprosessi alkoi siitä, että hankkeen jokaisen yhteistyökunnan lapsiperhe- tai aikuisosiaalityön työntekijät kävivät oman yksikkönsä asiakkuudet läpi ja ottivat hankkeen kohderyhmän asiakkaisiin yhteyttä. Asiakkaille kerrottiin tutkimushankkeesta, annettiin tiedote ja tiedusteltiin heidän halukkuuttaan

osallistua tutkimukseen. Asiakkaat saivat harkita osallistumistaan keskimäärin muutaman viikon ajan. Myös VaRa-interventiotutkimukseen mukaan lähtevien asiakkaiden määrä oli yliarvioitu. Keskeisimpänä syynä asiakkaiden rekrytoinnin haasteisiin oli hankkeen ajoittuminen hyvinvointialueiden perustamisen kanssa samaan aikaan. Osa yhteistyökunnista vetäytyi kiireeseen vedoten hankkeesta, emmekä saaneet koulutettua interventiota toteuttamaan sitä määrää kuntien työntekijöitä kuin olimme ennakoineet. Toisaalta asiakasmäärää paikataksemme onnistuimme saamaan uusia yhteistyökuntia mukaan työskenteelyyn hankkeen myöhemmässä vaiheessa.

Tiivis yhteistyö käytännön toimijoiden kanssa on oleellista rekrytoitaessa osallistujia interventiotutkimuksiin. Yhteyttä tulee pitää säännöllisesti ja toisinaan myös muistuttaa toimijoita tutkimuksen olemassaolosta. Lisäksi tutkimussuunnitelman joustavuus ja tutkimuksen aikataulun riittävä väljyys mahdollistavat tutkimusalueiden laajentamisen sekä rekrytoinnin jatkamisen suunniteltua pidempään.

TUTKIMUSAINEISTON KERUU

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta oleellista on, että tutkimusaineisto on riittävän iso ja kuvaa tutkittavaa asiaa mahdollisimman hyvin. Aineistonkeruussa tulisi lisäksi huomioida kohde-ryhmän erityiset tarpeet. SOLDEX-hankkeessa osallistujille on tarjottu apua kyselylomakkeen täyttämiseen, mihin suurin osa tutkimukseen mukaan lähteneistä on tarttunutkin. Käytännössä aineistokeruu on toteutettu pääsääntöisesti kotihoidon asiakkaiden kotona

kahden tutkijan toimesta. Harkitsimme myös ryhmäohjaajien osallistamista kyselyssä avustamiseen esimerkiksi ensimmäisellä päivätoimintatapaamiskerralla, mutta tämä olisi vaatinut ammattilaisten työajan käyttöä tutkimukseen sekä erillisiä koulutuksia isolle ja vaihtuvalla henkilömäärällä. On tärkeä myös huomioida, että mitä laajempi avustajajoukko kyselyä on toteuttamassa, sitä todennäköisemmin esiintyy tutkimuksen luotettavuutta heikentäviä tulkinallisia eroja.

Interventiotutkimuksessa osallistujien pysyminen mukana koko seuranta-ajan on tärkeää, koska analyysit muuttuvat sitä epäluotettavimmiksi, mitä vähemmän seurantatietoa on saatavilla (Rioux ym. 2019). Seurantakyselyjen osalta olemme SOLDEX-hankkeessa olleet yhteydessä osallistujiin, mikäli he eivät ole palauttaneet kyselyä tai kysely on täytetty puutteellisesti, ja muistuttaneet ja kannustaneet kyselyihin vastaamisessa. Näillä toimilla olemme pystyneet vähentämään sekä aineiston puuttuvuutta että tutkittavien putoamista pois tutkimuksesta kesken seuranta-ajan. Taloussosiaalityö lapsiperheissä -hankkeessa määrällinen aineisto kerättiin tutkijasosiaalityöntekijöiden toimesta joko puhelimitse tai tarjoamalla asiakkaille mahdollisuus täyttää kyselylomake verkossa itsenäisesti. Suurin osa asiakkaista vastasi kyselyihin puhelimesta, mutta osa koki verkossa vastaamisen helpommaksi.

Laadullisten aineistojen keruu on SOLDEX-hankkeessa vielä kesken, mutta tähän mennessä toteutetut kotihoidon asiakkaiden yksilohaastattelut ja päivätoiminnan ohjaajien ryhmähaastattelut ovat sujuneet suun-

nittelusti. Taloussosiaalityön hankkeessa laadulliset haastattelut on puolestaan jo kerätty. Sekä asiakkaat että työntekijät osallistuivat haastatteluihin hankkeen alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti.

KOHTI LAADUKKAAMPIA VAIKUTTAVUUSTUTKIMUKSIA

Tämä kirjoitus on keskustelunavaus, joka osaltaan jatkaa aiempia sosiaalihuollon vaikuttavuutta käsitteleviä puheenvuoroja (ks. Aaltio & Eriksson 2023; Yliruka ym. 2023) tutkimuskäytäntöjen näkökulmasta. Olemme tutkimuksissamme havainneet, että kokeellista tutkimusta voidaan ja on tarpeellista hyödyntää sosiaalipalveluja tutkittaessa yhdistettynä muihin arviointitutkimuksen perinteisiin. Näin sosiaalipalvelujen vaikuttavuutta voidaan mahdollisimman luotettavasti ja kattavasti todentaa. Vaikka sosiaalityön tutkijoilla on vielä vähäisesti interventiotutkimuksen osaamista ja asiantuntijuuden lisääntyminen vie aikaa, mahdollistavat monitieteiset tutkimusryhmät ja -verkostot interventiotutkimuksissakin tarvittavan asiantuntijuuden kehittämisen.

Puheenvuorossa esitellyt interventiotutkimukset kohdistuvat varsin tarkasti rajattaviin työskentelymalleihin, joiden sisältö ja tavoitteet ovat hyvin tiedossa. Asiakasprosesseihin kiinnittyvien laajempien toimintamallien, kuten jälkihuollon (Aaltio & Eriksson 2023) tai ikäihmisten yksilökohtaisen asiakas- ja palveluohjauksen (Ristolainen 2022, 97), asiakas- ja aluekohtaisesti räätälöidyt sisällöt ja tavoitteet asettavat haastavammat lähtökohdat interventiotutkimuksen suunnittelulle ja toteuttamiselle. Interventiotutkimuksen suun-

nittelussa ei voidakaan täysin kopioida aiemmin toteutettujen tutkimuksien protokollia, vaan on käytettävä tapauskohtaista harkintaa siinä, millaiset tutkimusmenetelmät soveltuvat parhaiten tutkimuksen kohteena olevan intervention vaikuttavuuden todentamiseen.

On selvää, ettei laadukkaita interventiotutkimuksia ole mahdollista toteuttaa pikakaistaa pitkin. Riittävän pitkän aikajänteen vaatimus tarkoittaa sitä, että sosiaalityön tutkimukselle osoitetun sosiaali- ja terveysministeriön valtioneuvoston tutkimusrahoituksen (VTR) kahden vuoden hankeaika on liian lyhyt vaikuttavuustutkimuksen toteutukselle. Interventiotutkimus vaatii myös tiivistä yhteistyötä käytännön toimijoiden kanssa, ja ideaalitalanteessa tutkimuksen toteutuksessa olisi mukana niin sanottu käytäntötutkija. Näitä tutkimuksen tekemisen tapoja olisi nyt tärkeä vahvistaa hyvinvointialueille rakentumassa olevia tutkimuskäytäntöjä hyödyntäen. Tutkimuksen toteutuksen lisäksi olennaista on paneutua siihen, mitä interventiotutkimuksen tulokset kertovat tutkitun toimintamallin vaikuttavuudesta, miten tutkimustietoa viedään käytännön toimijoille ja miten tätä tietoa tulisi hyödyntää. Sosiaalipalveluja ja sosiaalityötä koskevan interventiotutkimuksen vakiintuessa tulevaisuudessa keskeiseksi yhteiskuntatieteiden tutkimusalueeksi on tarpeellista kehittää yhtenäisiä käytäntöjä näyttöön perustuvan toiminnan vahvistamiseksi.

KIRJALLISUUS

Aaltio, Elina & Eriksson, Pia (2023) Sijahuollon mustaa laatikkoa ryhdytty avaamaan vaikuttavuuden ja laadun arvioimiseksi. *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (3), 319–324.

- Bonevski, Billie & Randell, Madeleine & Paul, Chris & Chapman, Kathy & Twyman, Laura & Bryant, Jamie & Brozek, Irena & Hughes, Clare (2014) Reaching the hard-to-reach: a systematic review of strategies for improving health and medical research with socially disadvantaged groups. *BMC Medical Research Methodology* 14 (42). <https://doi.org/10.1186/1471-2288-14-42>
- Carroll, Christopher & Patterson, Malcolm & Wood, Stephen & Booth, Andrew & Rick, Jo & Balain, Shashi (2007) A conceptual framework for implementation fidelity. *Implementation Science* 2 (1). <https://doi.org/10.1186/1748-5908-2-40>
- Feely, Megan & Seay, Kristen & Lanier, Paul & Auslander, Wendy & Kohl, Patricia (2018) Measuring fidelity in research studies: A field guide to developing a comprehensive fidelity measurement system. *Child and Adolescent Social Work Journal* 35 (2), 139–157. <https://doi.org/10.1007/s10560-017-0512-6>
- Isokuortti, Nanne (2023) Understanding implementation in child and family social work: Process evaluation of the Systemic Practice Model in Finland. Väitöskirja, Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsinki: Practice Research Publications 1/2023. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kaittila, Anniina & Moisis, Meri & Viitasalo, Katri & Isoniemi, Henna & Välimäki, Sanni & Hakovirta, Mia (2022) Lapsiperheiden vahvat rahataidot (VaRa) -intervention kehittäminen ja tutkimus. *Kasvun tuki* 2 (2), 9–19. <https://doi.org/10.1080/26408066.2023.2257174>
- Kaittila, Anniina & Isoniemi, Henna & Viitasalo, Katri & Moisis, Meri & Rajas, Anu & Toikka, Enna & Tuominen, Jarno & Hakovirta, Mia (2023) A pilot randomised controlled trial of intervention for social work clients with children facing complex financial problems in Finland (FinSoc): a study protocol. *Journal of Evidence-Based Social Work* 21 (1), 32–49.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 2021/612.
- Midgley, Gerald (2000) *Systemic intervention: Philosophy, methodology, and practice*. New York: Kluwer/Plenum. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-4201-8_5
- Miettinen, Janissa & Selander, Kirsikka & Linnosmaa, Ismo (2020) Sosiaali- ja terveyspalvelujen vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden tutkiminen. Teoksessa Anneli Hujala & Helena Taskinen (toim.) *Uudistuva sosiaali- ja terveystyö*. Tampere: Tampere University Press, 77–128.
- Moore, Graham & Audrey, Suzanne & Barker, Mary & Bond, Lyndal & Bonell, Chris & Hardeman, Wendy & Moore, Laurence & O’Caithain, Alicia & Tinati, Tannace & Wight, Daniel & Baird, Janis (2015) Process evaluation of complex interventions: Medical Research Council guidance. *BMJ*, 350, h1258. <https://doi.org/10.1136/bmj.h1258>
- Rioux, Charlie & Little, Todd (2019) Missing data treatments in intervention studies: What was, what is, and what should be. *International Journal of Behavioral Development* 45 (1), 51–58. <https://doi.org/10.1177/0165025419880609>
- Ristolainen, Hanna (2022) *Ikäihmisten palveluohjauksellisten vaikuttavuus – Monimenetelmällinen vaikutusten ja prosessin arviointi*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in social sciences and business studies, 270. Kuopio: University of Eastern Finland. <https://doi.org/10.1186/s12877-022-03512-7>
- Ristolainen, Hanna & Forma, Leena & Hawkins, Jemma & Tiilikainen, Elisa (2022) Study protocol of a mixed method pragmatic quasi-experimental trial to evaluate the day activity services targeted at older home care clients in Finland. *BMC Geriatrics* 22, 810.
- Rossi, Peter & Lipsey, Mark & Freeman, Howard (2004) *Evaluation. A systematic approach*. (7th ed.) Sage Publications, Thousand Oaks.
- Skivington, Kathryn & Matthews, Lynsay & Simpson, Sharon & Craig, Peter & Baird, Janis & Blazeby, Jane & Boyd, Kathleen & Craig, Neil & French, David & McIntosh, Emma & Petticrew, Mark & Rycroft-Malone, Jo & White, Martin & Moore, Laurence (2021) A new framework for developing and evaluating complex interventions: update of Medical Research Council guidance. *BMJ*, 374, n2061. <https://doi.org/10.1136/bmj.n2061>
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301.
- Yliruka, Laura & Alho, Sirkka & Petrelius, Päivi (2023) *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin vaikuttavuutta etsimässä*. *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (1), 107–108.